СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXII. Ч. 251. Джерзи Сити, Н. Дж., понеділок, 27. жовтня, 1924. VOL. XXXII. No. 251. Jersey City, N. J., Monday, October 27, 1924. THREE CENTS

Оголошеннє податкових оплат причиною замішання в Уряді

РОСКРИВАЮТЬ ПОДАТКОВІ КНИГИ.

ВАШИНГТОН, 23. жовтня. — Департмент скарбу заявив, що його податкові книги стоять отвором для кождого, хто хоче в них вглядати.

Деякі ґазети сейчас подали спис великих американських податковців. Показується, що найбільше податку заплатила родина Форда, бо аж 19 міліонів долярів. Джан Д. Ракефелер Молодший заплатив близько півосьма міліона, а його батько всего 124,000 долярів. Демократичний кандидат Дейвис заплатив річного податку понад 84 тисячі долярів.

ПРОГОЛОШЕННЄ ЗАПЛАЧЕНИХ ПОДАТКІВ ПОЛІТИЧНА ШТУЧКА?

ВАШИНГТОН, 24. жовтня. — Отвореннє податкових книг уряду для публики та оголошеннє податковців у ґазетах викликало таке замішаннє в самому податковому уряді, що урядники самі домагаються зміни закона або якогось урядового обмеження сього дозволу.

До того сей факт набирає політичного значіння. Сенатор Ґвілер, приміром, закидає републиканському урядови, що він оголосив сі податки в теперішну хвилю на те, щоби пошкодити демократичному кандидатови Дейвисови. Ґвілер домагається від міністра скарбу Мелона проголошення тепер, кілько податку заплатив кождий кандидат на уряди президента й віцепрезидента Злучених Держав.

ЛА ФОЛЕТ ВІДПЕКУЄТЬСЯ ВІД ОХОТИ НИЩЕННЯ.

ҐРЕНД РЕПИТС, Мишиґен, 23. жовтня. — Підчас своєї кандидатської промови, виголошеній в салі Колізею, сенатор Ла Фолет оборонявся перед закидом републиканських аґітаторів, які обжаловують його за охоту нищення. Ла Фолет каже, що коли можна кому закидати деструктивну політику, то теперішньому републиканському урядови.

ДЕЙВИС ЩЕ РАЗ ОСУДЖУЄ КУ-КЛАКС-КЛЕН.

КЛІВЛЕНД, Огайо, 23. жовтня. — Джан Дейвис, демократичний кандидат на уряд президента Злучених Держав, заявив у своїй промові, що він виступивби з кождої тайної організації, яка старалабися впливатитайною дорогою на державні уряди.

ВИБОРЧІ ВОРОЖБИ.

НЮ ЙОРК, 24. жовтня. — Джан Дейвис, демократичний кандидат, котрий приїхав сюди нині зі своєї аґітаційної обїздки по західних стейтах, заявив ґазетярам, що на його думку при виборах побідить таки він.

Що більше, конґрес буде мати більшість демократичну. Він опирає свою ворожбу на оваційні приняття, які йому всюди роблено по дорозі.

ХОЧЕ ПОВЯЗАТИ БАНДИТІВ З БОЛЬШЕВИЦЬКИМ УРЯДОМ.

ШИКАҐО, Илинойс, 24. жовтня. — Чарлз Смит, що свого часу служив у анґлійській шпіонській службі, виступив тут перед зборами одного товариства поліційних аґентів із заявою, що богато банкових рабунків, доконаних у минувшім році, зроблено було на приказ большевицького уряду, котрий в сей спосіб мавби добувати гроші для свого удержання.

ПОБІДА ПРОГИБІЦІЇ В КАНАДІЙСЬКІЙ ПРОВІНЦІЇ.

ТОРОНТО, 24. жовтня. — Загальне голосованнє прогибіції, виказало, що населеннє ще далі в своїй більшости стоїть за прогибіцією.

Голосованнє правда доказало, що міське населеннє в більшости є вороже прогибіції, але за те, сільське населеннє йде за прогибіцією.

СЛІДСТВО В СПРАВІ ВИБУХУ ГАРМАТИ.

ВАШИНГТОН, 24. жовтня. — Іміґраційний уряд постановив відослати назад до Австрії одного австрійського ґенерала, котрий старався дістатися до Злучених Держав яко іміґрант.

Ґенерал, котрого імени іміґраційний уряд ґазетам не подав, не має ноги й не міг роздобути 500 долярів кавції, щоби дістати тимчасове право виходу на беріг. Тому уряд прийшов до переконання, що ґенерал може легко стати публичним тягарем (жебраком).

ГЕРОЙСТВО ЖІНКИ.

САН БЕРНАДІНО, Каліфорнія, 24. жовтня. — В місцевому шпитали вмирає від утрати крови й простуди пані Келті, котра жертвувала просто своє життя для вратовання своєї сестрінниці, 5-літної дівчини.

Вони обі та муж пані Келті їхали автом через Скалисті Гори. Серед нічної пітьми вони не бачили дороги та впали з автом у пропасть. Муж пані Келті погиб на місци. Від людий було далеко і пані Келті та дівчині грозила смерть як не від морозу, то від голоду. Щоби вдержати при життю дівчину, пані Келті протяла собі рани відломками шкла та кормила своєю кровю дитину. В той спосіб дитина пережила три страшні доби, поки їх не найшли люди. Дівчина вилічується скоро з простуди, але для її геройської спасительки ратунку вїдай нема.

ВИЗНАЧНА ПАНІ — ПОКАРАНА ЗА КРАДІЖ.

НЮ ЙОРК, 24. жовтня. — В стейтовому суді засуджено нині за крадіж паню Джін Б. Кук, богату властительку великого склепу в Стемфорді, в стейті Конетикаті, та вдову з благодійної діяльности в церквах того міста. Вона крала жіночу одіж у нюйорських склепах.

ГРОМАДСЬКІ ОРҐАНІЗАЦІЇ НА УКРАЇНІ.

В міру того, як життя на Україні укладалося в сталі форми, почали виникати ріжні громадські орґанізації на основі приватної ініціятиви і самодіяльности, які ставлять собі за ціль виконання тої чи иншої загально корисної праці. Таких орґанізацій є тепер уже багато, як напр. Товариство допомоги жертвам інтервенції. Доброхем, товариство авіяції й повітроплавання, комісія допомоги дітям, товариство допомоги молодим ленінцям, товариства для поборювання неграмотности і т. п. Всі ті орґанізації мають загально український характер, складаються переважно з некомуністичних елементів і натурально, як і все в радянських республіках, находяться під опікунчим доглядом держави. Тепер виникло питання про законодатне реґулювання діяльности громадянських орґанізацій, аби одна орґанізація не втручувалась в компетенцію другої, щоби вони не приймали на себе таких функцій, які є цілю діяльности державних орґанів або узаконених уже орґанізацій державного характеру. В сій ціли відбулася недавно нарада представників громадських орґанізацій у Харкові, під проводдом секретаря ВУВК-ту Буценка, на якій рішено утворити раду громадянських орґанізацій для „реґульовання та плянування роботи кожної громадянської орґанізації у всеукраїнському маштабі”. Нарада утворила комісію для вироблення проекту закона про раду громадянських орґанізацій.

ЗНИЖКА ЦІН НА ПРОДУКТИ.

На засіданню Української Економічної Ради (УСР.) з 22. IX. ц. р. повідомляв Народній Комісар Внутрішньої Торговлі про те, що ціни на зерно спадають. Жито спало на 2 копійки а пшениця на 11 копійок на пуді. Пересічна ціна на жито 80 копійок за пуд, а на пшеницю 1 карб. 32 кап. за пуд. Ціна на сіль понизилася на 11 проц., на цукор рафінад піднялася, а на цукор пісок незмінна. Ціна на тютюн підскочила в Харкові на 18 проц., а в Київі на 31 проц. Олій подешевів 4, 3 проц.

НА РИСЬКІЙ ГРАНИЦІ.

Недавно заалярмовано поліційну станицю в Куркові на Волині, що під Вельборном диверзійна ватага грабить хутір. Вислані поліцаї застали трьох узброєних людий, які на вид поліції забарикадувалися і почали пальбу з крісів та гранатів. Підчас стріляниии згорів хутір до тла. Напасників мали зловити. Нічю 1. ц. м. напала ватага зложена з 30 людий на хутір Воцяниця коло Рівного. Забравши 23 коний, ватага підпалила хутір і відійшла в напрямі села Тессова, де підпалила 3 великі загороди. Йдучи в напрямі Гощи, ограбили диверзанти село Семеново. За напасниками заряджено „посціґ”.

ШТУЧНА НАФТА.

Парижський „Матен” повідомляє, що на онодішному засіданню конґресу для штучного палива, зголосив один француський професор свій спосіб фабрикації нафти з звіриних і ростинних товщів. Ця штучна нафта має мати усі хемічні прикмети природної.

Третій Конґрес Обєднання.

На підставі § 20 статута Обєднання і ухвали Головного Уряду з дня 26-ого серпня с. р. подається до загального відома, що Третій Конґрес Обєднання Українських Орґанізацій в Америці відбудеться дня 28. жовтня, 1924, в Филаделфії, Па., в галі Американських Українців Горожан при 847 Норт Френклин Стр.

Конґрес начнеться точно о 9-тій годині рано і буде тривати один день.

ПРОГРАМА КОНҐРЕСУ:

1. Отвореннє Конґресу.
2. Звіт уступаючого Уряду.
3. Дискусія.
4. Зміна статута.
5. Реферати:
   а) Політичне положеннє українських земель.
   б) Які обовязки тяжать на американських Українцях в змаганнях українського народа до добуття державної независимости.
   в) Про реорґанізацію української школи в Америці.
6. Ухваленнє резолюцій.
7 Уділеннє абсолюторії уступаючому Урядови.
8. Вибір нового Уряду.
9. Біжучі справи:
   а) Справа дому Народнього Комітету в Ню Йорку.
   б) Запити і внесення.

Статут Обєднання підписали: Український Народний Союз, Провидіннє, Січова Орґанізація, Ліґа Горожан, Ліґа Ветеранів, Народна Поміч, Згода Братств та декілька меньших самостійних товариств. Всі відділи згаданих орґанізацій, оскільки складали, або зложать жертви на визвольну боротьбу (як народній податок, або з виразним зазначеннєм на певну ціль в краю як на Рідну Школу, політичну пропаґанду, боєву акцію і т. п.) мають право вислати делеґата на Конґрес.

Кождий делеґат мусить виказатись повновластю свого товариства.

ЗА ОБЄДНАННЄ УКРАЇНСЬКИХ ОРҐАНІЗАЦІЙ:

о. Володимир Сполітакевич, предс. **Дмитро Штогрин**, секр.

ПОЧТА В ПЕЧЕРАХ.

В південнім Тиролю, що належить тепер до Італії, є славні печери. Великі маси людий приїздять їх оглядати. Для тих то відвідувачів утворено окремо спеціяльний почтовий уряд, що міститься в самих печерах. Уряд цей вислав 70.000 листівок за оден день.

РАДІОКОНЦЕРТИ В ПОЇЗДАХ

Німці задумують завести радіоконцерти в поїздах для розривки подорожних В першу чергу малиб бути уставлені радіоапарати в поїздах на шляхах Берлін—Ганover і Берлін—Гамбурґ. Перші підготовки вже зроблено. Подорожні, що їздять тими лініями користатимуть з радіоконцертів вже 1-го жовтня 1924. р.

РОЗСІЯНИЙ МЕКДАНЕЛД.

Недавно Мекданелд дав знати поліції, що в часі їзди з дому до Лондону загубив важні державні папери і 250 фунтів стерлінґів. Поліція перешукала усю дорогу, але даремно. Аж детективи знайшли торбу з тими паперами і ґрішми в домі Мекданелда, де він їх забув виїзджаючи здому

УКРАЇНСЬКА РАДА В ПАРИЖІ.

В Парижі утворилась Українська Рада для оборони інтересів української нації і її стремлінь до соборности й незалежности.

УКРАЇНІЗАЦІЯ ШКІЛ.

Школи у харківській, охтирській та сумській округах цілком зукраїнізовано. В округах ізюмській та купянській українізація покінчиться на протязі цілого року.

АРЕШТИ СЕРЕД ДІТИЙ НА ВОЛИНІ.

Недавно тому арештувала польська поліція в Дубні 13 молодих хлопців з яких найстаршому 19 літ. Хлопців, які заходилися над орґанізацією Пласту, арештовано під замітом антипаньствової” діяльности.

ПОЛЬСЬКІ ШКОЛИ НА УКРАЇНІ.

Московська „Правда” повідомляє, що на радянській Україні є тепер 233 польські школи до яких ходить 11.000 дітий. Крім того для зникаючої польської меншости на Україні, хочуть відкрити в Київі середню фахову школу і бібліотеку та оснувати педаґоґічний журнал.

ПАДЕРЕВСЬКИЙ У ПОЛЬЩІ.

Часописи доносять, що Падеревський вертає в жовтні до Польщі, але тепер уже не як нефортунний політик, але як пяніст. Перший свій виступ заповів Падеревський у Познані.

ПОЛЕКШІ ДЛЯ КОЛЬОНІСТІВ

Польська влада дає кольоністам, які їдуть до „своїх посілостий на „кресах” цілий ряд полекш. В першу чергу безплатний переїзд для кольоніста і родини та знижку оплати (до половини) за перевіз інвентаря.

САМОГУБСТВО.

Дня15. м. м. повісився в Братишеві, товмацького повіту Дмитро Терлецький, денний зарібник. Причиною одчаяного кроку була невилічима недуґа жолудка.

Анґлійське правительство картає большевицький уряд за глупу пропаґанду.

ЛОНДОН, 24. жовтня. — Анґлійське правительство переловило тайний большевицький лист, в якому московські большевики силкуються ширити „революційну” пропаґанду в Анґлії.

Сей лист Григорія Зіновева, голови „третього інтернаціоналу”, до лідерів незамітної горстки анґлійських комуністів, в якому він взиває їх до... роволюції в Анґлії і бунтовання армії.

Одержавши сей лист у свої руки, анґлійське міністерство закордонних справ, вислало протест до тутешнього большевицького представника Кріста Раковського, в якому признає большевицький уряд до одвічальности за пропаґанду Зіновева і каже, що коли його уряд не вміє додержувати договорів, то нехай жадних договорів не заключує.

Воно зазначує, що по таких виступах жадна з держав не схоче з большевиками заключувати ніяких умов.

Кажуть, що правительство Мекданелда нароком оголосило сей лист і відповідь, аби показати виборцям, що воно не одушевляється московськими большевиками.

ДЕ ВАЛЕРА ЗНОВУ В АРЕШТІ.

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 24. жовтня. — В Олстері (північній Ірляндії) увязнено провідника ірляндських републиканців Імона де Валеру, котрий поїхав туди промовляти на вічу.

ФОН ТІРПІЦ ПРО НІМЦІВ.

БЕРЛІН, 24. жовтня. — Бувший німецький адмірал а тепер лідер консерватистів, фон Тірпіц, написав книжку про упадок німецької світової держави.

В сій книжці каже він, що Німці не виявили спосібности ані зрілости до будовання й удержання світової держави.

НОВИЙ АМБАСАДОР.

ПАРИЖ, 24. жовтня. — Француський кабінет потвердив номінацію Дешнера на становище француського амбасадора у Вашинґтоні.

БУЧІ НА ВИБОРЧИХ ВІЧАХ.

ЛОНДОН, 24. жовтня. — Бучі на виборчих вічах тріваюуть далі. Нині розбили ревуни віче робітничого кандидата Стефана Келлі. Його побито і він лежить хорий.

СОЦІЯЛІСТИ ЗА ПІДВИШКОЮ ПЛАТЕНЬ.

БЕРЛІН, 24. жовтня. — Німецькі соціялісти у виборчій аґітації через федерацію праці, яка в їх руках, видвигнули клич підвишки платень для робітників. Вони докоряють правительству, що воно завинило, що теперішній зарібок робітників виносить лиш 8 долярів тижнево.

НОВИЙ ЛІДЕР НІМЕЦЬКИХ КОНСЕРВАТИСТІВ.

БЕРЛІН, 24. жовтня. — Провідник німецьких консерватистів др. Оскар Герґт уступив. На його місце має прийти бувший адмірал фон Тірпіц.

ЛОВЛЯТЬ КОМУНІСТІВ.

БЕРЛІН, 24. жовтня. — З міста Ганover повідомляють, що там поліція увязнила 300 комуністичних аґітаторів.

НЕВДОВЛЕНІ З ЕБЕРТА.

ПАРИЖ, 24. жовтня. — Француські урядовці і політики невдоволені, що президент Німеччини Фрідріх Еберт сказав у депеші до президента Вестфалії, що мешканці Рурщини важко пригнічені.

ПОШАНОВАННЄ ІБАНЄСА.

ПАРИЖ, 24. жовтня. — Француські писменники уладили принятте в честь славного еспанського писменника Вісента Бляска Ібанеса.

На принятті мав бути премієр Ерріо, але в останній хвилі звинився, кажучи, що не має часу. Вгадують, що він не явився тому що Ібанес тепер виступає проти еспанського короля Альфонса.

ПРИЗНАЄ ПАПСЬКІ ТИТУЛИ.

РИМ, 24. жовтня. — Італійське правительство постановило призвати шляхотські титули, які надає ріжним особам Ватикан.

ЖИДИ В ПАЛЕСТИНІ.

ЖЕНЕВА, Швайцарія, 24. жовтня. — Жидівська сіоністична орґанізація подає до відома, що від часу окупації Палестини Анґлією виміґрувало туди 38,000 Жидів.

Загалом тепер Жидів є в Палестині понад 100,000 душ. Жидів-хліборобів у Палестині небогато. Вони мають під управою землі всього 187,000 акрів.

У підприємствах в Палестині умістили Жиди за останні роки 27,000,000 долярів.

ЗАГОВІР НА ЖИТТЄ КЕМАЛА ПАШІ.

ЦАРГОРОД, Туреччина, 24. жовтня. — Турецька влада увязнила тут 6 Вірмен, котрих підозріває о змову на убиттє президента Туреччини Мустафи Кемала паші.

ЗМЕНЬШЕННЄ ВИДАТКУ НА АРМІЮ.

ПАРИЖ, 23. жовтня. — Фінансова комісія француського парляменту обтяла видатки на армію в буджеті на слідуючий рік о 70,000,000 франків.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ .75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
В Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Упр. Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПАРЛЯМЕНТИ МЕНЬШОСТИ.

Італійські націоналісти в боротьбі проти комуністів зорґанізувалися у фашістську орґанізацію. Але здобувши силу, забагли власти до тої степени, що захотіли загарбати у свої руки усе життє нації і так запанувати над нею неподільно.

В парляменті фашісти мають велику більшість, а не-фашісти малу меньшість. Яко подавляюча більшість вони стали паном парляменту, відмовляючи меньшости всякого голосу. Меньшість пробувала всяких способів боротьби проти більшости, але все безуспішно.

Тоді вона, як телеґрафують з Риму, рішилась на крайній спосіб.

Вона рішилась покинути парлямент і зійтись окремо й оголосити свій другий осібний парлямент.

Се бунт меньшости законодатного збору нації проти більшости законодатного збору, яка собі едино приписує право видавати закони, а меньшости сього права відмовляє.

* * *

Як ся справа далі розвинеться, не знати, але се питанне дуже цікаве і дуже важне, особливо в Европі, де може перейти через держави немов пошесть фашістська.

Між іншим подібне може статися й у Варшаві, де ще перед виступом італійських послів появилась була гадка **УКРАЇНСЬКИХ І БІЛОРУСЬКИХ ПОСЛІВ** покинути польський сойм і створити окремий українсько-білоруський сойм для Західної України і Західної Білоруси.

У випадку українсько-білоруської меньшости се питанне ще сим особливе, що властиво та **МЕНЬШІСТЬ ПОЛЬСЬКОГО СОЙМУ Є БІЛЬШОСТЮ ДЛЯ СВОЇХ КРАЇВ.** Її лише злочинною насилою зроблено меньшостю, аби її позбавити всіх національних і людських прав.

Се перехід меньшости (чи більшости зведеної розбійним насиллєм до меньшости) до серіозної боротьби проти самовладної більшости.

* * *

Які будуть висліди сеї боротьби, годі предсказати.

Передівсім треба тямити, що се нерівна боротьба. Більшість має у своїх руках не тільки законодатну власть, але й судову і виконуючу. Ся остання, себто правительство, розпоряджає державною машиною, військом, поліцією, скарбом і т. д. А меньшість може мати тільки законодатний збір, за яким нема ані судової ані виконуючої власти. Вона може опиратись тільки на **МОРАЛЬНІЙ СИЛІ**, якою її наділюють маси, чи увесь народ. Та іноді та моральна сила може бути могучійша від візичної урядової сили. І тоді вона її валить і заступає її місце, осягнувши перемогу.

* * *

Меньшости, дійсні чи тільки названі, в Европі могли би скоро добитись розголосу і сили, якби вони **ОБЄДНАЛИСЬ.**

Хотів їх обєднати недавно провідник Харватів Степан Радіч, але тепер він погодився зі сербським королем, то може й кинув сю гадку, та повинні тепер узятись за се діло сі народи, яким бодай хвилево судилось жити під ворожою окупацією яко меньшостям, себто головно Українці і Білорусини.

До спільної орґанізації і праці та боротьби вони можуть закликати всі меньшости у всіх державах Европи.

„Радо читають" большевицьку пресу.

В оголошеннях на останній сторінці харківських „Вістий" читаємо обовязкову постанову Одеського Губісполкома російською мовою (українізація!!) такого змісту (подаємо в перекладі):

„Від Одеського Губісполкому. Обовязкова постанова Ч. 216, 26. серпня, по Губадминотделу.

В додаток до обовязкової постанови з 18. січня с. р. за Ч. 12.

На підставі постанові ВУЦИК-а з 6. січня, 1923, і обіжних розяснень НКО УССР з 16. марта 23, Ч. 30 і з 22 квітня, 24. за ЧЧ. 9. Губісполком постановив:

Обовязати губерніяльні, міські, кооперативні, державні і громадські установи, орґанізації і обєднання, а також і всі приватні торговельні і промислові підприємства, які знаходяться в м. Одесі і в ґубернії, протягом 7-ми днів з дня оповіщення постанови передплатити офіціяльний орґан ВУЦИК-а „Вісти" і далі бути постійними передплатниками згаданого орґану."

А хто читав би большевицькі газети, якби таких указів на зразок царських не було?

ЗНАННЯ — ТО СИЛА!

(Оригінальна допись до „Свободи" з Відня).

II.

Не досить балакати про потребу просвіти: її треба справді ширити! Один з наших істориків сказав, що **доти не буде самостійної, соборної України, доки в кождій українській родині не буде „Кобзаря" Тараса Шевченка.** І коли одбре розважимо ті слова, то й справді виходить, що той історик має повну слушність.

„Кобзар" Шевченка це справді цілий **арсенал революційний** що стан едля цілої України на цілі століття. І де би ми — навмання—й не отворили ту дивну книжку, хоч би навіть по середині якої поеми чи вірша, то коли зачнемо читати і вдумуватися у Тарасові слова — то відчуваємо якесь дивне зворушенне, щось такого як би мурашки починають нам по плечах ходити — ми забуваємо де ми та що з нами, могучість Тарасової думки пориває нас з собою: ми відчуваємо болізно столітні кривди України, ми запалюємось святим гнівом на її ворогів, в нас будиться жадоба пімсти та бажанне боротьби за визволення Рідної Землі.

А вжеж незатерте враження роблять слова Шевченка на молодечі души, котрі прямо насякають тим революційним, дивним флюідом, що випливає з тих на око звичайних собі віршів, які пливуть немов спокійний потічок зпід поетового пера.

Та ні! Коли добре відчуємо переважну часть його творів то побачимо, що той на око спокійний потік має в собі величезну розгонову енерґію: він з кождою хвилиною росте в силу, пініться та стає широкий та дужий, мов той Дніпро, що вже багацько крови з собою носив, тай ще більше з собою понесе; доки на київських святих горах не видвориться по віки стяг синьо-жовтий з золотим тризубом!

Цей „Кобзар" —, це якесь дивне, таінственне чудо! Бо подумаймо лише коли він — а розумію під ним всі вірші Тарасові — властиво народився. Цеж була пора коли в тій тюрмі народів — Росії панувала найстрашнійша реакція та самоволя Николи, котрого 60 літ пізнійше Л. Толстой „Палкином" назвав. На всіх язиках — всьо тоді мовчало, а Никола придусивши кріваво бунт російських декабристів (1825) та повстанне Поляків (1831) післав свої полчища еще й на поміч молодому Франц Йосифови для зломання повстання Мадярів. І в листі*) з дня 1. червня 1849 до нього він ще й чваниться „тріюмфом святої справи, котрій ми оба посвятилися". А в тих то власне страшних часах цей щойно недавно з кріпацтва визволений мужик має сміливість виступити з такими незвичайно сильними та відважними обжалованнями царя та цілого царсько-чиновничого режіму, як „Сон", „Кавказ" та другі вірші з тої епохи!

Не знаю літератури італійської, але мабуть і найпалкійші вірші з часів „різорджімента" не можуть рівнятися щодо революційного еляну з тими двома першими поемами, хиба лиш мож Берксти „Су філі д'Італія, су ін армі!" (1831) або Меркантінія „Жниця зпід Сапрі" (1857). Навіть повернувши по смерти Палкина з неволі — Тарас не втратив нічого зі свого революційного духа, а коли би був прожив еще хоч 5—6 років — був би певно — подібно як Чернишевський — повандрував на „неісходиму Сибір".

Але вдармося — передовсім ми Галичани — в груди: та надзвичайна збруя у борбі о політичне (і суспільне також) визволенне лежить у нас по книгарнях та накладнях в десятках тисячів примірників — нерушена. — Не то в сімях селян та робітників рідко побачите те наше національне евангеліє, а-ле є й сотки так званих „інтеліґентних" родин, де тої святої — беручи з національного боку — книги нема!

*) Цей лист відкрито тепер у від. цісарськім архиві.

Чим же підбадьорять себе дорослі в хвилях зневіри або засохочення? Чим запалять на ново свої серця приостиглі може — в наслідок тяжких житейських змагань, або національних невдач?

Чи можемо ми, чи маємо право зрікатись тої чудотворної криниці, з котрої таким живим, цілющим ключем бє струя національного ентузіязму?!

Ні! До цего ніхто не має права, і не буде мати й тоді навіть, коли всі землі українські яко едине тіло, переняте тим самим і одним духом опиняться разом в одній самостійній державі. І тоді еще, на довгі, довгі роки полишиться „Кобзар" тим чародійним жерелом, з котрого будуть черпали майбутні покоління, щоби сповнити свої серця правдивим братолюбієм та ненавистю до всякої кривди.

Але до того ще дуже далеко, а сумна дійсність учить нас, що вороги сараною обсіли наш Рідний Край, що кривдять і понижають наших сестер і братів в їх власній хаті, а наші природні богацтва обертають на свої потреби, на скріпленне своїх полчищ, при котрих помочи держать і затискають аркан на наших шиях.

І наша кривда вопіє до неба! **А наша неволя і пониженне викликують румянець сорому на наших лицях!**

І коли вже не почуєте кривди, то бодай те пекуче **почуттє сорому,** сорому, що 36 міліонів дає себе мов ті барани на заріз — вязати верівками безправних міжнародних трактатів та брехливих позорів „державности!" (!?), — те почуттє безмірного сорому — повинно нас опамятати і викликати в нас бажанне не лиш відпору і оборони, але і чинного атаку.

А тоді в першій лінії мусимо сягнути до того нашого ідейового арсеналу: до „Кобзаря", до тих дорогінних творів колишнього невольника-кріпака, що й тепер, по 80 роках еще нічого не втратив на своїй вибуховій силі.

І тому: **ширім „Кобзаря"!** Закладаюмо чи то в краю, чи на іміґрації **„Тарасові Союзи"**, котрі би опиралися на засаді так званих **„снігових куль".** Най в кождій місцевости, де живе дещо більше Українців, зорґанізуєсь передовсім **пятка** енерґічних, але **дружно з собою живучих людий** і най утворять т. зв. **„Головне Зерно".** Те „Головне Зерно" має пустити з себе пять „нових паростів": то кождий з його членів — має придбати по пять нових членів, що утворять з себе нові „Зерна", нові пяткові ґрупи, котрі мають пустити нові парости і т. д. і т. д.

Така орґанізація не то що не буде шкодити вже істнуючим орґанізаціям, але противно: вона підіймаючи і скріпляючи народного духа мусить тимсамим збільшити число членів всіх других товариств, як читалень, Січий і т. ин.

Коли зліпити невелику сніговy кулю і покотити її згори у діл, то вона з кождою хвилею буде більшати, а у високих горах переміняєся навіть у грізну лявину.

І в тім випадку „Тарасовий Союз" може стати лявиною, та обняти — при відповіднім завзяттю своїх членів — навіть цілий нарід. Але та лявина не буде грізною для нього, але хиба лиш для його ворогів. Та цим ми преці журитись не будем!

Що-ж мають робити члени поодиноких „зерен"? Дуже мало, але і багато заразом: **Кождий член має що місяця пустити** між своїх земляків **бодай один примірник „Кобзаря".** Коли поширить більше, то гарно; але це не звільнить його від обовязку на другий місяць знову бодай один примірник пустити в курс. Чи він його купить за свої гроші а потім комусь дарує, чи противно: спровадить за свої гроші а потім відпродасть — це вже його річ. Знаючи людську натуру мусимо признати, що та послідна метода є більше раціональна. Не вадить навіть коли член „Зерна" на тім і заробить дещо. Противно: най заробить, коби лише якнайбільше „Кобзарів" між нашу братію пустив. А це головна ціль. А коли наш брат, сват чи дядько буде мати „Кобзаря" в хаті, а ще до того гарно **оправленого** (а таких власно як найбільше треба пускати в курс) то вже не без того, щоби колись до нього не заглянув. Найважнійшим однак буде це, що діти бачучи таку гарну, а шановану книжку — безумовно заінтересуються нею. А коли вже раз зачнуть її читати, то тоді „ґурон насі!" Вони вже так скоро не розстануться з цею чародійною книжкою, вони будуть її вертувати на всі боки, будуть любуватись нею більше, ніж не знать якою штудерною забавкою, а тимчасом у їх серцях непереможною силою стане вливатись горяче національне почуття! А того нам власне триба, особливо там, на іміґрації, між таким сильним та притягаючим чужим елементом. І навіть впливи наших „мамів", котрі в переважній части є на іміґрації найбільшою відпорою денаціоналізації молодого покоління (мовляв: „на що йому придасться тут руска мова?!") навіть і впливи тих нещасних „мамів" покажуться тоді безсильними.

Діти — навіть на іміґрації уроджені (коби лиш уміли по українськи читати) перечитавши твори Шевченка — мусять полюбити ту далеку, а так нещасну Вітчину, мусять загоріти огнем обурення на її ворогів, та поприсягнути їм пімсту!

Тим більше значенне має таке національне освідомленне викресане крицевим словом Тараса з молодечих душ — там на Рідній Земли, де наша дітвора та доріст що дня мають ворога перед очима, та не мало від нього хочби лиш в школі — натерпляться.

Не маловажною отже буде та робота „Тарасового Союза", хоч і як би вона на око незначною видавалася. Вона може викликати навіть насмішки тих американських блазнів, що лиш і шукають якогось нового предмету, щоби мати на що кидати болотом свого сарказму. Та блазні нам чейже заімпонувати не зможуть. Най блазнують здорові.

Що однак найцікавійше: Навіть і преславні землетрясці комуністи не будуть мати лиця виступати проти такої роботи: преці-ж їх ґенерали в Харкові та в Київі стараються всіми силами затягнути Тараса хоч і по смерти до своєї партії, та навіть памятник йому в Київі виставили. Ніяково-ж було би їм тепер нападати на тих, що власне ширять твори... їх партійника (?)!

На закінченне цеї другої частини моеї статті позволю собі додати еще **дві уваги.**

Перша: не гадайте, що поширите „Кобзаря" в инший спосіб. Ніякі накликування виділів, старчин чи часописий нічого не поможуть! Рутенець буде слухав одним ухом, а другим ме випускати, та буде оглядатися на всі боки, немов то не до нього говорять. Він же засадничо привик до того, що то **хтось** має зробити **всьо то, що треба, але не він.** Бо чому-ж акуратно він? Що він кому винен?

Тому — марна надія!

Лише системою „сніжних куль" чи там „зерен" можна еще щось з ним зробити, і то не лиш одиницею (бо одиниці патріотичні все найдуться), але таки з рутенською масою.

Увага друга: Коли би — сказавши стилем карних оборонців — „на непредвиджений випадок" — уже всі Українці в даній місцевости прийшли в посіданне „Кобзаря" тоді треба звернутись до „Головного Жерела" о вказівки, яку іншу книжку треба буде ширити. Гадаю, що більше як дві-три книжки на рік не прийдеться ширити в одній місцевости.

А що найголовнійше: не забуваймо, що „Тарасовий Союз" не вимагає **ніяких вкладок!** Та обставина повинна між мало освідомленими масами грати велику ролю.

„Тарасовий Союз" в **Рідним Краю** повинен собі поставити на ціли **еще одну справу:**

Ширити пошанівок для рідної мови і то по нашім боці. „Тарасівець" повинен все і всюди (в урядах, в слкепах, в трамваях і т. ин.) уживати рідної мови, а другі „Тарасівці" повинні його **контролювати** що до того.

Наші люди — інтеліґенція в першім ряді — повинні памятати на це, що цуранєся рідної мови не лиш понижає нас в очах ворога, але й надзвичайно скріплює і збільшує його дуфність, його певність себе. Не було би у нього тої дуфности, коли би він на кождім кроці чув мову „завойованих" і кождої хвилі наражався на гострі виступи по причині зневаги тої мови з його боку. До того таке консеквентне публичне уживанне рідної мови ділає також незвичайно ободрюючо на других, особна на біднійші, перепуджені кляси людности.

Тут **„малороссійская хитрость"** рівнаєся злочинови. А вжеж річ певна, що на пункті відречення від рідної мови Наддніпрянці перед світовою війною побили всі рекорди. Родимі київські москалі — не вірили, щоби в Київі були якісь „Украінци". — Коли підчас війни став австро-угорським міністром справ закордонних барон Бурян, а президія укр. парл. клюбу оповідала йому про укр. національний рух на Великій Україні, то він обурився і уважав це за „блоф". „Я — заявив він — жив кільканайцять літ в Росії, і переїхав її полудневу часть вздовж і впоперек. Але і слова українського я ніколи не чув".

Це один примір з тисячів. Лише консеквентно перепровадженою орґанізацією „Тарасового Союза" мож викорінити ту хрунівську прояву, якою є цуранєся рідного слова перед будь якою латкою на почті чи деинке.

І тут знання — сходиться з національним почуттєм, а так як його найбільше ширить і скріпляє „Кобзар", то ширенне тої нашої святої книги — уважаю за один з перших наших обовязків.*)

*) Отсим прошу Шановних Читачів висилати при найблищій нагоді отсю статтю в куверті до Рідного Краю.

Др. Кирило Трильовський.

ДУМКИ

Кажуть наші большевицькі аґенти, що радянська влада дуже добра. Коли це правда, то український нарід повинен бути дуже вдоволений і щасливий.

Ми цікаві тільки, чому українські селяни піднимали аж шість тисяч повстань?

•

У тих повстаннях брали участь міліони людий. Чи на Україні є аж кілька міліонів „бандитів"?

•

Ей, невдячні ті „хахли", невдячні! Московщина несе їм і жидівську і молдаванську і польські і німецьку републики; настановляє для України тисячі жидівських і московських опікунів; піклується, щоб усі ті комісарі і комісарчата навчились „по хахлацьки базікати", а Українці як „бунтували", так „бунтують" до нинішнього дня.

•

На Україні вдоволені усі, крім кількох міліонів „бандитів". Звичайне, ані діти, ані жінки до повстання не підуть.

•

Чого вам, большевики, боронити радянської влади? Коли вона дала народови щастє, то нарід піддержить її усією силою. Причому тут ви? Коли там рай, чому не ідете там раювати?

•

Чи ви може думаєте реформувати Америку? Чи ви справді такі твердолоби, що не бачите, які ви мікроскопійно малі та невидні проти американської культури? Чи не бачите, що Америка дивиться на вас, як на смішних блазнів, у яких „не всі дома"?

•

Большевицькі промовці, у словах, валять цілий капіталістичний устрій, але коли тільки появиться полісмен, то втікають, як щурі перед котом. Герої-ж ви, герої, такісамі, як ваш Троцький, як Сталін, Каменев і уся та юрба архищурів, що окружилась лісом багнетів у Москві, у Кремлю.

•

Ніжаден з большевицьких головачів не приймав активної участи в революції, яка звалила царат. На усіх них лежить пятно трусів, які дохопилися влади при помочі наймлених китайських і лотишських війск. Такимисамими боягузами є усі письмаки і бесідники, яких московські аґенти повинаходили поміж нашою еміґрацією в Америці.

•

Колиб денебудь прийшло до революції, то тих героїв на слова там не побачив би. Вони сиділи би тихше води, нище трави, поки усе не минеться.

•

Український народ славився здавна відвагою. Як кожний бравий нарід, так і ми шануємо найбільше тих людий, що доказали свою хоробрість і відвагу при кожній нагоді.

Якжеж можна не гидитись такими трусами, що блідنуть на саму появу полісмена? Чи це правдники, які втікають перші з „поля бою"?

•

В Америці революції не буде, бо Американці самі проти себе революції робити не будуть. Що треба поправити, то поправлять великі уми, яких в Америці доволі. Ані Фостер, ані Дмитришин, ні Князевич, ані ціла череда комуністів не спробують навіть тут оружної розправи. Увесь комуністичний рух Американці роздавили-б як муху. Бо Американці це не череда темних Азіятів-Москалів, а інтеліґентна нація, яка знає, чого їй до щастя потрібно.

•

Америка це молодий край, у якому нарід здоровий, вольний і видючий. Він не віддасть на поталу своєї свободи і свого життя на експерименти. Він розуміє державу і уряд як своїх слуг, які обовязані запевнити йому особисту волю і можність до щасливого життя.

•

Американця не нагодуєш „ґрушками на вербі". Він знає, які запевнення можуть бути сповнені. Його не піддуриш золотими надіями на будучину. Він хоче видіти і діткнутсьи того, за що береться.

•

Такі бесідники як Дмитришин, Князевич і Ко. викликали-б тільки сміх і глум, колиб із своїми нісенітницями вийшли перед американських слухачів.

Навіть такий Фостер, хоча він деде розумніщий від всіх наших недотепів, не сміє виступати перед американською авдиторією, а шукає поля для своїх „подвигів" поміж форенерами.

•

Большевицькі головачі беруть платню з Московщини, але за що стають дурнями люди, яким ніхто за це не платить?

Чуй-Дух.

ВЛУЧНОСТИ СИЛА

ПЕРЕПИСКА ЮВИЛЕЙНОЇ КАМПАНІЇ:

Дмитро Фостик ч. в. 211. Чи можна приймати до У. Н. Союза латинників, було вже сказане в попередній переписці. Можна. У. Н. Союз приймає всіх здорових Славян без огляду на їх релігійні або партійні переконання. Кажете, що праці для добра організації не пожалуєте. Дякуємо за добру інтенцію і просимо обох намірених Вами кандидатів а й більше приєднати. Адрес приєднаних вже кандидатів не присилайте. Їх адреси будуть в аплікаціях. Адреси кандидатів посилаєся до головної канцелярії на це, щоби їх при помочи гол. канцелярії приєднати до вступлення та коли кандидат вже приступив без тої помочи, то йому більше заохоти непотреба. Приєднуйте якнайбільше нових членів та кого самі приєднати неможете, того адресу пришліть до головної канцелярії. Так приєднанне, як і поданне адреси певного кандидата, це велика прислуга для організації.

Член відділу 276-го в Амбрідж, Па. Секретар і другі урядники відділу заохочують нас членів, щоби ми організували якнайбільше нових кандидатів. Урядники кажуть, що ми члени від. 276-го маємо тепер нагоду підчас ювилейної кампанії, не лиш прислужитися організації, як на щирих членів пристало, та кождий осібно заслужити на ювилейне відзначення, але й цілому відділови можемо здобути найвисше відзначення і перше місце в організації. Знаючи, що богато других відділів, так само великих або й більших, цеї кампанії незасплють, я сумніваюся, чи наш відділ має справді такий „ченч" як урядники представляють.

Відповідь: Найвисше відзначення для відділу в цій ювилейній кампанії, а саме Silver Price Cup за зорганізованне 50 нових членів може здобути кождий, хочби й найменчий відділ У. Н. Союза. Правда що це найвисше відзначенне Вам дуже легко здобути при помочи всіх членів і головної канцелярії, але чи Ваш відділ стане на першім місци в організації як найбільший числом членів, то ще велике питанне. Тепер найбільшим відділом в У. Н. Союзі є відділ 1-ший, Братство св. Андрея в Шамокін, Па., з 201 повнолітними членами. Зараз за ним слідує Ваш 276-тий відділ з 192 членами, а за Вами не далеко поступають еще слідуючі відділи: В. 63, В. 70. В. 155, В. 206, В. 213, В. 221, В. 247, В. 300, В. 316, В. 385 і інші. Чи Бр. св. Андрея від. 1-ший в Шамокін, Па., дасть собі відобрати першеньство та, чи як раз Ваш відділ 276-тий, чи який інший, забере його місце, покаже вислід кампанії. Дуже можливо, що котрийсь менчий відділ, тут невимінений, здобуде собі тую славу, хоч тяжко припустити, щоби від. 1-шиї легко її позбувся. Відділови 1-шому вже нераз на короткий час першеньство відбирали та воно заєдно вертаєсь до него.

ВИКАЗ ЧЛЕНІВ У. Н. СОЮЗА, КОТРІ В ЮВИЛЕЙНІЙ КАМПАНІЇ ВЖЕ ПРИЄДНАЛИ НОВИХ ЧЛЕНІВ:

(Продовженне).

В. 47. Адамчик Михайло 1-го.
В. 83. Карбівник Іван 1-го.
В. 94. Курочка Олена 2-ох.
Чайковський Іван 1-го.
В. 100. Цебак Андрій 5-ох.
В. 139. Федасюк Осип 1-го.
В. 155. Шевчук Григорій 1-го.
В. 211. Фостик Дмитро 1-го.
В. 222. Крижанівський Іван 3-ох.
В. 342. Клебан Софія 3-ох.
В. 355. Юркевич Стефан 3-ох.
В. 385. Бойко Микола 8-ох.

(Дальше буде).

ВИКАЗ ЧЛЕНІВ У. Н. СОЮЗА, КОТРІ ПІДНЯЛИСЯ ОРҐАНІЗУВАТИ НОВИХ ЧЛЕНІВ І АДРЕСИ СВОЇХ КАНДИДАТІВ НАДІСЛАЛИ ДО ГОЛОВНОЇ КАНЦЕЛЯРІЇ У. Н. СОЮЗА:

(Продовженне).

В. 147. Ракочий Василь, Заяць Іван, Салаш С.
В. 205. Крепіч Павло.
В. 222. Шипінка Михайло.
В. 300. Ґоржалський Василь.
В. 311. Федірка Микола.
В. 339. Скольский Василь.
В. 342. Клебан Зофія.

(Дальше буде).

На подані адреси вислано кампанійну літературу, а висше вимінених членів проситься, щоби допильнували, аби намірені ними кандидати нагоду використали.

1894 1924

ЮВИЛЕЙНА КАМПАНІЯ

ЄДНАННЯ НОВИХ ЧЛЕНІВ ДО УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА

МУЩИН, ЖЕНЩИН, ХЛОПЦІВ, ДІВЧАТ І ДІТИЙ

ВІД 1-го РОКУ ДО 55 ЛІТ ВІКУ.

НА ОБЕЗПЕЧЕННЄ ВІД $100 ДО $2.000

ПРИЙМАЄСЯ БЕЗ ВСТУПНОЇ ОПЛАТИ.

$1,175,000,00

ОДЕН МІЛІОН СТО СІМДЕСЯТЬ-ПЯТЬ ТИСЯЧ ДОЛЯРІВ КАПІТАЛУ.

Найпевнійша і найскорша виплата запомог на случай тяжкої недуги, каліцтва або смерти.

ПРИЄДНУЙТЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ!

ПОДІЇ НА УГОРЩИНІ.

Угорський уряд переходить крізу в наслідок судового процесу. Процес, відомий під назвою події в Чонград, мав підклад політичний і відбився відгомоном у парляменті. Спочатку цього року кинено бомбу на однім болю, де зібрались жидівські гості. Чотири особи убито і двайцять кілька ранено. Невідомих винуватців дошукувались в орґанізації т. зв. „Відродження Угорщини", на яку впало підозріння вже ранійше за антисемітські замахи і оружні виступи проти лівих угорських партій.

Одначе поліція не мала наглядних познак вини і цей стан сплiток та здогадів хвилював суспільність. Уряд, що вживав заходів перед Лігою Націй, щоби одержати міжнародню позичку для санації державних відносин, почував себе дуже ніяково і для рятування свого престіжу доручив поліції перевести якнайбільше енерґійне слідство. Місцеві поліційні орґани, не маючи доказового матеріялу, приарештували цілий ряд людей приналежних до орґанізації „Відродження Угорщини" і добували з них признання „річевими арґументами": били та катували. Деякі обвинувачені явились на суд зі знаками на тілі і заявили, що всі їх візнання у слідстві зроблені під пресією. Їх звільнено.

Увесь процес був сильним ударом для угорського уряду, який від довшого часу силкувався на міжнародній арені витворити Мадярщині опінію культурної держави. Процес вівся саме в часі, коли в Женеві розглядали справу контролі над роззброєнням Мадярщини і мали дати їй прихильну відповідь у справі фінансової підмоги. В наслідок процесу міністр внутрішніх справ Rakovszky подався до димісії, мотивуючи і тим, що з огляду на звільнення обвинувачених не може ручити за спокій у краю і лякається, що таке звільнення може підорвати авторітет влади. Покищо невідомо, чи цю димісію приймуть і чи пожертвують на це місце міністром справедливости.

Угорська парляментарна кріза є висловом внутрішньої боротьби, яка ведеться в Угорщині не від нині. Націоналісти, яких обвинувачує уряд у замахах, а яким не доказав вини, хотять використати проти уряду факт, що Ліга Націй має дати Малій Антанті мандат для контролі над Угорщиною. Так само звертаються вони проти уряду за його признання радянського уряду, вказуючи на небезпеку большевицької аґітації. Якщо ці праві кола дійшли би до голосу, тоді внутрішна ворожнеча між партіями і суспільними клясами ще могла би зрости. І хто зна, чи тоді Угорщина не втратила би своїх дотеперішніх дипльоматичних здобутків.

Уся історія взаємин між політичними арештуваннями, поліційними методами судового слідства і напрямками державної політики на Угорщині, прокидає деякі анальоґії зі справами блище нам відомими...

ГОВОРЯЧА ФІЛЬМА.

Недавно тому трох німецьких інжінірів (Ганс Воґт, Йосиф Массоле і др. Й. Енгель) винайшли фільму, котра крім представлень подає також голоси, співи, музику і т. п. у властивих тонах. Вже перед тим много винахідників занималося сею справою, одначе їх досліди не увінчалися великим успіхом. Щойно висше згаданим Німцям удалося винайти говорячу фільму прозвану ними „Трі-Ерґон". Їх апарат видає голос дуже чистий, острий та вільний від усяких шелестів. Мова сього апарату є так ясна, що слухаючи її здається начеб була правдива.

До описання повстання говорячої фільми требаби цілої книжки, але тут подаємо в коротці опис частий сього апарату. Коли хтось говорить, або співає, його голос у виді воздушних филь дістаєтся до катодофону, особлившого роду електричного мікрофону. Тут ті филі перемінюються у зовсім точно їм відповідаючі струеві филі. Ті филі при перепущеню їх через т. зв. тліючу (електричну) лямпу витворюють відповідні світляні филі, котрі знову через вузенький просмик падуть на півцентеметровий пояс у звичайній фільмі та тут висвітлюються. В цей спосіб є вже голос, неначе яка річ, висвітлений на фільмі. Його світлина виглядає так: на півцентиметровім пояску, котрий є одноцільний з фільмою, знаходяться раз ширші, раз вузші листівочки. Рівнож вони є то яснійші, то темнійші. Се залежить від скорости та висоти голосу. Разом із голосом висвітлюються, одначе вже звичайним способом, і його властителі; себто дієві особи.

При висвітлюванню фільми на екран, голос треба віддати до ух публики. Тому його світлину треба перемінити у світляні филі, ті в струеві а останні довести до наших ух. В тій ціли світлину голосу пересвітлюється дуже рівномірно, палаючою лямпою луковою. Филі і світла змінюються в той спосіб рівночасно зі світлиною голосу. Вони то скорше блимають, то повільнійше, раз стають яснійші, то знову темнійші, відповідно до місць світлини, яку пересвітлюють. Відтак падуть вони на фотоксову комірчину, котра на них реаґує та дуже точно перетворює їх у струеві филі. Ті знову у відповідно збудованім „голоснику", подібнім до телефонічної труби, замінюються на голосові филі, котрі зовсім відповідають попередним филям і ділають на ухо так, начеб се був правдивий голос.

ОЩАДНОСТИ В ВАТИКАНІ.

Папа Пій XI. задумує обмежити богацтво кардинальських, архієпископських і єпископських одягів. До тепер згідно з вимогами церемоніялу мусів кождий кардинал видавати на одяг величезні суми, бо він мусів мати червоний, фіолетний, чорний, шовковий, сукняний одяг а крім того футра і плюші. Папа хоче обмежити тепер до двох одягів: чорного і червоного для кардиналів, чорного і фіолетного для архієпископа і єпископа.

ЗЕМЛЯ-КУЛЯ.

Коли хто говоритиме вам, що земля округла, як куля, то се запевне здивує вас. Та воно й справді дивно, бо на перший погляд земля здається пласковатою, або погористою. Над головою нашою широким блакитним або сірим (як яка погода) наметом розкинувся небесний перекіт, небозвід: з усіх боків він спускається до землі і сходиться з нею десь в далечині. Та тепер хиба тільки дитина йме віру, що воно й справді так, що за тією даличиною вже нічого й нема, бо там небо сходиться із землею. З оповідань про далекі краї, про подорожі мореплавців кожний дізнається, що та земля, яку він бачить на власні очи, не є ще всією земле.

Але на се скажуть: ну, нехай земля дуже велика а всеж таки вона плесковата, як стіл, або краще, як величезний корж; на ній усюди розкидано гори; небо-ж покриває землю, як глибока шклянна миска. Так думали про небо та землю й стародавні люди, бо вони були темні, неосвічені, як діти. Є такі люди й тепер і через свою темноту богато дечого кумедного вигадують вони.

Вийдемо на широкий вільний степ і погляньмо навкруги і в гору. Нам здається, що ми стоїми посеред величезного круга землі а на його краї обпірається небозвід. Та смуга де небо ніби сходиться із землею, зветься **обрієм.** Ми знаємо, що за сим обрієм єсть іще землі, поля, ліси, городи, гори, а за ними знова поля, знова гори. Чом-же їх не видко? Та через те, що земля опукла, горбовата а не плесковата. Як-би вона була плесковата, до ми бачилиб і далекі речі, тільки, що далі вони здавалисяб нам усе меншими й невиразними; не було-б також і обрію, що ховає усе те за собою.

Через те що земля опукла ми бачимо на всі боки тільки до обрію. А далі вже поверхня землі закругляється з усіх боків, і все що стоїть на ній, нижче од нас. За обрієм ми не бачимо нічого, бо опуклість, кривина землі ховає від нас усе. Але коли ми будемо йти все на перед, то перед нами, немов з під землі, виходити муть спершу верхівлі могил або хат, а потім і нижні частини їхні. Найкраще се видко на морі, де немає нерівности. Коли дивитимемось, як одходить од берега корабель то побачимо, що насамперед зникають нижні частини корабля, потім середина, потім і верхівля, щогли; нарешті зникає за обрій весь корабель, ніби він поринає у глибінь морську. А як-би поверхня морська була рівна то корабель — доки можна його бачити, — видко було-б увесь, і найменьше ми не побачилиб тонкої щогли і невеличких вітрил. Значить, і море опукле, горбовате, як і земля. Так воно і в кождій місцевости на землі.

Виходить, що земля округла однаково скрізь, вона — **куля.**

Хто бачив затемнення місяця і знає, що воно буває саме толі як місяць вступає в тінь котру дає освітлена сонцем земля, той одразу догадається, що земля куляста. Краї сієї тіни завсігди округлі; а коли так, то й земля не може бути площиною, бо округлу тінь кидають од себе тільки округлі речі.

Ось подивіться на мурашку, котра біжить по яблукові усе наперед, незвертаючи у бік; вона оббіжить усе яблуко навкруги й прийде до того місця, звідкіля рушила, тільки з другого боку. Так і кругосвітлі мероплавці виїхавши з одного якого небудь місця і їдучи наприклад усе на захід не звертаючи нікуди, наприкінці приїдуть туди, звідкілля рушили тільки з другого боку. А як-би земля не була куляста, то сього не сталося-б.

А гори? — спитаєте... Але гори — ніщо, коли їх порівняти з усією землею. Подивіться, лишень на апельсину; у неї шкорка дзюбата, нерівна, а хиба через оте роботиння апельсина не округла? А гори супроти землі ще дрібнійші, ніж рябботиня супроти апельсини, або пісчини супроти кавуна. Значить глибокі яри або пісчини супроти кавуна. Значить, глибокі яри або високі гори зовсім не перешкаджають землі бути справжньою кулею.

ДОПИСИ.

НОРТГЕМПТОН, ПА.

Відповідь большевицькому хулїганови з Алентавн.

Хто читав большевицько жидівську шмату, котра виходить в Ню Йорку за зрабовані гроші з голодуючого населення України, яка називає себе „Українськими Вістями" (з дня 8 жовтня 1924 р.) той певно завважав, що хулїган, який скрився під імя „робітник", щоби неможна було його, хулїгана пізнати, там „простував" мою допись, котру я помістив недавно в „Свободі". Видно що правда впекла того панка (бо сей, що себе зове „робітником", наділі є найзвичайнїщим натягачем, буржуєм, панком, білоручкою, неробою, якому пахне комісарський хліб). Він підписався „робітник", але свого імени не подав, бо тоді побачили би всі, який то із нього робітник.

Дальше сей „робітник" „простує", що я писав, щоби бити хулїганів і брехунів, котрі нічо не роблять, тільки волочаться по Америці. Я цей раз пишу, щоби бити де лише можна тих неробів, бо вони обдурюють і обманюють нарід. На доказ подаю слідуюче:

Минувшої осени ці самі хулїгани приїхали сюди, до Нортгемптон за добичею. Один з них зачав відважно словами відбирати фабрики, зелїзниці, копальні — усьо від капіталістів. Але що дуже мало було слухачів, то скінчив скоро „бесіду" і зачав просити-манити, щоби йому зложили „даток". Його прихильники дали відчепного пару долярів. Тільки він успів порахувати гроші, як хтось крикнув в гали: „полісмени приїхали". Як він це почув, разом із тим панком, що тепер зве себе „робітником", чкурнули як заяці зі сцени і бічними дверми бігцем на машину; тільки вітер повіяв за ними, як вони втікали до Алентавну, у своє гніздо. Вони не боронили учасників віча перед полісменами; самі повтікали, а „товаришів" лишили в дурнях. Мусів господар галі всі „протоколи" відповідати за хулїганів.

Пише дальше сей хулїган, що я виснажений ходжу попід фабрики за роботою. Це правда, але я роботи не встидаюсь. Я заробляю чесно на кусень хліба і не дуру людий так як хулїгани, не живу дурисвітом-неробою, як всі вони. Сам Бойко казав на своїм вічу в Пен Ален, Па., що робив місяць десь в Канаді і „кинуло його в „задуху", а тепер, каже, вже десять літ „працює" як аґент для московських панів і задухи вже нема, вже здоров.

Дальше сей панок під скритим імям „робітник" каже, що коли було в Назареті віче, то я не відповідав нічого. Насамперед ренеґати московський, се не було в Назареті, а в Пен Ален, Па. На тім вічу я позневажав крайними словами тих хулїганів і всю большевицьку „маржу", як це знають ті особи, які там були, а саме: Стефан Кудрик, Іван Ґулька, Яцур і Іван Осичка з Нортгемптон, а крім того місцеві люди з Пен Ален можуть зараз посвідчити, як отсі чесні люди: д. Гіль і Мазепа. Чи ренеґат памятає, як по скінченій моїй бесіді д. Гіль сказав, що перше в Росії був білий терор, а тепер червоний та що між обома нема жадної ріжниці для України. Чи памятає нероба-волокита, як він зі страху перед народом бив моїм словам оплески, коли я сказав: „проч з голотою, проч з наїзниками жидівсько-московськими з України!" До нині з тебе хулїгане сміються тут в Нортгемптоні. Пишеш, щоби я скликав віче. Як треба буде, я скличу, але таких неробів, як ви всі, на бесідників не потрібуємо. Нам брехунів не треба, а щирих бесідників, котрі бачили Україну і боронили її.

Тепер ми чекали на вас, як ви оголосили були в тих жидівських вістях, що відбудеся віче на 5. жовтня в Нортгемптон. Якбисьме були приїхали, то булибисьмо поговорили із вами, як належить. Ви, брехунці і не маєте жадного поняття про Україну. Ви дурите людий, але чому не їдете самі до раю большевицького і там не творите свого царства? Покупилисьте камениці по Алентавні і позакладали ріжні агенції, де натягаєте людий.

Хулїган скрився під імя „робітник"; це ті „робітники", що їх вже нераз д. Пипюк з Алентавн порозганяв. Хайжеж буде відомо всій околици, хто є ці скриті хулїгани, що брешуть і боятся підписати своє імя. Я подаю своє імя всім до відома і не боюсь за правду в боротьбі проти шахраїв і неробів. Пишу в імени своїм і в імени всіх тих моїх товаришів, котрі їздили зі мною до Пен Ален, що де буде потреба, всюди станемо в обороні проти визиску хулїганських неробів і взиваю весь загал чесних українських робітників: не дайтесь натягати неробам! Свій тяжко запрацьований гріш тримайте в себе і розпоряджуйте ним самі, бо хулїгани купують собі „робітничі" доми, в котрих ніхто не має права тільки вони самі. Вони для вас не відбируть ні фабрик, ні капіталу. Дивіться, що такі, як вони зробили на Україні. Нарід український скинув ярмо царське, а прийшли під гарними кличами московсько-жидівські дикуни і панують до нині над нещасними селянами українськими.

Проч з хулїганами, проч з неробами американськими.

Хай живе вільна українська, селянська република!

Павло Ленчук,
бувший булавний Укр. Січ. Стрільців.

МІНЕАПОЛІС, МІНН.

Під розвагу українським громадам в Америці!

Читаючи всякого рода дописі з ріжних укр. громад і сам собі чоловік не вірить, як то може бути, що деякі Українці ідуть на службу Ляхам, Москалям, Жидам, Румунам. Зовсім відмінно у нашій місцевости бо як приїде зібрати яку поміч для рідного краю, на школу, інвалідів, стрільців, сиріт, Університет у Львові, оподаткованнє, студентів, і всякі інші народні цілі, то в нашій місцевости кождий муром стане і жертвує що може, а в першій мірі народний податок на Рідну Школу в Галичині, і дуже рідко трапляється, щоби хто відмовив, бо в нашій місцевости кождий Українець памятає „десять заповідей галицьких Українців", де 3-та заповідь каже: Памятай, що маєш любити і до останньої каплі крови боронити волі своєї землі, український народе, як скарбу Богом Тобі наділеного, щоби ніодна ляцька злочинна нога не ступала по скибах, ораних Твоїми дідами і тобою; щоби ні-одно захланне око Ляха не зневажило святих могил твоїх братів і синів, що впали за волю; щоб ні один ворожий звук не сквернув святої молитви Твоїх діточок, що благословити Тебе будуть за оборону рідної Галичини від мазурських Ляхо-Татар. — Пята заповідь: Убий Ляха наїзника на кождому місці і при кождій нагоді, але осторожно, щоби Тебе не викрили. Орґанізуйся до великого, всенародного повстання, щоби раз на все вибити Ляхів із Східної Галичини і щоби запанувала свобода і щастє для українського народа! 9-та заповідь: Не пожадай чужого, але свого борони перед Ляхом до останнього віддиху, а умираючи перекажи дітям Твоїм, щоби вступили в Твої сліди і не жалували ні майна ні крови в обороні рідної землі! 10-та заповідь: Говорю тобі, воля Твоєї рідної Східної Галичини, український Народе, в Твоїх руках! Протри очи! Запали своє серце! Бо станеш колись перед Суд Божий і запитають Тебе, що Ти зробив, щоби оборонити Східну Галичину від Ляхо-Татар? А твої брати і сини, що тепер в могилах, спитають Тебе: Як ти помстив наші сльози, нашу кров, наші кривди і нашу смерть? І яка буде Твоя відповідь український Народе.— Наша збруя наша пімста, за наших братів, сльози, кров кривди і смерть, на це маємо одно оружіє, а це: Складаймо жертви на „Рідну Школу". Український Народ добре тямить, що Польща смертельний історичний ворог українського народу. Польща, кат волі галицької землі. Наш український народ добре тямить, що нашими предками польські пани за панщини орали. В неділі і свята гонили їх гайдуки на лани польської шляхти. Наших жінок і дівчат забирали польські пани до своїх покоїв на вічний сором. Старців, жінок і дітей забивали на смерть нагаями. Польські пани крали нам нашу матір-землю а нас тримали у темноті як худобу. А за Австрії? Не нищили нас польські комісарі? Не пускали нас з торбами з нашої рідної хати? Не стріляли нас, як заяців, при виборах? Не кидали нас до криміналів? Не мучили нас підчас світової війни як москвофілів? Не рабували наші церкви і школи? А тепер не зрабували нам нашу вітцівську землю? Не забирають нам землі для своїх Мазурів-кольоністів —, землю, яку потом і кровю обрабляли наші предки і ми нашими мозолистими руками? Не рабують з наших братів данину? Не мучили і мучать наших дітей в таборах інтернованих? Чи знова маємо бути на віки вічні рабами проклятої Польщі? Ні — і стократ ні! Та найкраще відплатимося Польщі всі, за наші муки, терпіння, сльози, коли як один муж будем утримувати приватні школи, а се уподатковання, цей обовязок може сповнити і найбіднійший. Тільки крихітку доброї волі і завзятости проти ката-Ляха. Браття робітники! Ми самі добре знаємо, як нас переслідувала і переслідує Польща. З ласки польських панів ми стали попихачами польського робітника.

Нам кидають польські пани і фабриканти такий нужденний охлап, що ми і наші діти пухнем з голоду! А кілько з нас до нині не може найти кусника хліба, бо ми в Поляків „кабани". Чи не кажуть нам Поляки коли просимо о зайняттє, щоб ми покидали свою народність і віру і ставали яничарами свого народу? Чи допускає Польща наші орґанізації і наші преси? А кілько з наших товаришів повисло на польській шибениці? Кілько їх замучили польські леґіонери Пілсудського в інших ляцьких таборах смерти? Кілько з них пожерли щурі в Берестю Литовськім, Модліні? Чи за сі муки і наругу малиб ми зречися своєї власної держави і признати пованнє польських катів над Східною Галичиною?

Українські Робітники! Не зрадьмо рідного краю і народу! Українські інтелігентні трудівники села і міста! Ви знаєте свій обовязок перед рідним народом, бути йому примірником, провідником і дорадником у сю важну хвилю. Відважно, не оглядаючись на ніякі жертви, будьте почестною, пробоєвою фалянґою в теперішнім бою з безправством ляцького окупанта. Священники! найблизші провідники народу! Опікуни і дорадники його у всіх хвилях життя! На боєві постерунки! Ви, як слуги Христа, обовязаніімусите служитиправді ітількиправді! Для свого народу! Чи можете Ви, беручи участь у зборах народних, дивитися на його муки і страдання? Чи Польща має право знущатися над українським народом? Чи не даремні булиб жертви життя замучених в Палерґофах, закамінованих здичілою товпою слуг Божих — священників? Чи жертва крови оо. Підляшецького Галібея, Ніжанковського і соток інших священників, що віддали своє життє за державне право нації, малаб бути даремна? Голосіть отверто і сміло правду у Вашій духовній пастві. Потерпіти за правду, святий обовязок носителів християнської ідеї. Будьте добрі і примірні! Ціла галицька земля звертає на Вас свої очи, як в часах гонень на провідників слова Божого.

Сини Української Землі! Ніхто з нас не повинен і не сміє відвернутися від жертви на Рідну Школу; це наша збруя, якою ми нині воюєм і якою маєм добути добро для свого народу. — Зближається III. Конґрес „Обєднання" у Філядельфії. Возьмім всі участь, шлім телеґрами, як кому задалеко або неможливо, але підпираймо що сил, бо наша батьківщина загибає у ляцькім ярмі. За примір возьміть нашу громаду; зійшлося нас кілька на хрестинах у д. Гр. Пастушенка і не забули про Рідну Школу і політичних вязнів.

Не було співів і веселих забав а краще розмова про рідний край, бо малисьмо гостя, який місяць тому прибув з ляцької неволі. Горе було слухати і нема слів все те описати, що наш бідний народ терпить в ляцькім божевіллю.

Жертви зложили на Рідну Школу і політичних вязнів слідуючі:

Рідна Школа: Іван Коцюба 2.50, Микола Ґрубрин 2.50, Антін Процай 2.50, Петро Андрущак 2.50, Микола Кіт 2.00, Микола Гаврилюк 1.00, Яків Ґрубрин 1.00, Павло Федорців 1.00, Ґроґорій Федушко 1.00, Петро Парій 1.00, Микола Ванджура 1.00, Іван Щерба 1.00.

Політичні вязні: Іван Коцюба 2.50, Микола Ґрубрин 2.50, Антій Процай 2.50, Петро Андрущак 2.50, Микола Кіт 2.00, Петро Гайва 2.00, Микола Гаврилюк 1.00, Іван Щерба 1.00, Микола Ванджура 1.00, Яків Ґрубрин 1.00, Павло Федорців 1.00, Петро Парій 1.00, Григорій Пастушенко 1.00

Разом $40.00.

Красний примір хай послужить для нашої місцевости і других місцевостий в Америці. Як будемо де на забаві а не забудем про наш рідний край, то певно, що Лях наїзник нас не спольщить. Всі громади слідом за нами, а школи наші будуть розвиватися в Галичині, як гриби по дощи. Не переставаймо поти, доки не здобудемо Соборної Независимої України.

Хай живе Україна і весь Український Народ!

Той, що вирвався із ляцького пекла.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

Честь членам У. Н. Союза в Перт Амбою!

Бл. п. Іван Паньків належав до Брацтва св. Василія, відділ 168 У. Н. С. в Перт Амбой, Н. Дж., через 15 років і таксамо цілий час був членом нашої орґанізації. Покійний слабував через два роки і по двох роках своєї слабости скінчив життя і оставив вдову і семеро сиріт. Померший не міг оставити своїй родині великого майна, бо його слабість тримала його без зарібку і лічення коштувало також.

Длятого брацтво св. Василія внесло на мітинґу, щоби вибрати комітет, щоби помочи вдові і сиротам. Комітет виробив тикетів на виґравку за $150.00, із чого роспродано за $93.20.

Крім того жертвували: Товариство Січ, від. 155 У. Н. С., $25.00, Бр. св. Никилая, від. 104 У. Н. С., $10.00, Горожанський Клюб $5.00.

Разом зібрано і занесено вдові Анні Паньків від комітету $133.20.

Бр. св. Василія вибило тикети і пожертвувало 5 дол в золоті із каси братської.

В імени вдови комітет складає сердечну подяку брацтву св. Василія, за те, що воно занялося помочию для вдови і сиріт. Відтак дякуємо товариству Січи, що „Січ" зложила щедру жертву $25,00 на руки комітету. Таксамо дякуємо брацтву св. Николая (від. 104) за те, що взяли тикетів за $15, а. $10 офірували із брацької каси. Від Горожанського Клюбу комітет отримав від Д. Фичишиного $5, за які також щиро дякуємо.

У всіх громадських і загально народних справах найбільше трудиться д. Іван Ваверчак, без якого ні одно добре діло не сповниться. Д. Іван Ваверчак ніколи не відмовиться помогти, чи то в якім нещастю чи що порадити. І тепер д. Іван Ваверчак не ухилився від помочи вдові та сиротам. Кілька разів він їздив своїм автомобілем, без цента заплати, а крім того взяв сам тикетів за $20.00. Іван Ваверчак це чоловік, який має не тільки розум, але і дуже людяне серце.

Я сам ходив з тикетами по Жидах, де наш український нарід купує, але ніоден Жид не взяв ані одного тикета, хоч Жиди утримуються з наших людий.

Тут, в Перт Амбой д. Іван Ваверчак заложив „драй ґудс стор", і має дуже добрий товар на складі. Не забудьмо, що він помагав і помагає всіми силами у кождій народній роботі, а й приватно помагав кождому у потребі. Тож і нашим обовязком є підперти свого доброго чоловіка у „бизнесі", тимбільше, коли дістанемо поцінно дуже добрий, незлежаний і неґандитний товар. Купуймо у свого чоловіка, який має серце для бідного, який при кождій нагоді не жалує ні слова ні гроша для народньої і громадської справи.

Зістав виграний тикет ч. 1497; на другий день доручено 5 золотих долярів Йосифови Ваверчакови, який вернув $3.00 для вдови. Комітет, який трудився і помагав, є слідуючий: Микола Пащин, Н. Головатий, Василь Дзубик і Гр. Ґеба.

Усім, котрі не пожалували своїх лепт для вдови і сиріт, хай стократно Бог заплатить!

Григорій Ґеба,
секретар комітету.

Примітка редакції: — Оттак сердечне і щиро помагають своїм членам нашої орґанізації. Згаданий в дописі д. Іван Ваверчак, це один із головних урядників У. Н. С. Він уроджений в Америці, але проте дуже великий український патріот. Честь йому, честь урядникам і членам відділів У. Н. С., що вони так щиро занялися помочию для вдови і її семеро сиріт Члени У. Н. С. це справді одна велика родина!

„СОНЯШНА МАШИНА".

Новий твір Вол. Винниченка.

Львівське Діло пише:

Довідуємося, що наш славний письменник Володимир Винниченко покінчив писання великої двотомової повісти під назвою „Соняшна машина". Цьому творові посвятив шан. автор два останні роки важкої, напруженої й вичерпуючої праці. В. Винниченко студіював ріжні нові винаходи, механізм ріжних машинерій, приглядався до пульсуючого життя великих новітніх фабрик, збирав матеріяли й помічення по всім усюдам. Як запевнюють близькі до шан. письменника знавці „Сонішна машина" є могутнім, вельми оригінальним твором. Повість вповні закінчена, а тепер викінчується її німецький переклад. В короткому часі зявляться переклади повісти також на инших европейських мовах. Український ориґінал набула велика видавнича фірма відомого видавця української літератури Якова Оренштайна, що під цю пору перебуває в Берліні. В останньому часі Винниченко забажав перенести видання свого епохального твору до Праги під фірму „Українського Видавничого Фонду". З того виникли деякі непорозуміння й це — річ ясна — здержує вихід у світ „Соняшної машини", на якої появу зі зрозумілим зацікавленням вичікує українське громадянство.
